

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK MUZEA ŠUMAVY

XII



SCRIPTORIVM

Vydání Vlastivědného sborníku Muzea Šumavy laskavě finančně podpořili: Aster Pharma Sušice; Pivovar U Švelchů; Otavatour; Rynostav; ZKD Sušice; Zikmund Schwarzkopf, Město Kašperské Hory; Město Sušice; Město Hartmanice.



Na přední straně obálky je použita fotografie průčelí zámku v Loučové z archivu Turistické oblasti Pošumaví, z. s. (foto Ivo Šašek, 2012).

© Muzeum Šumavy, 2022
Cover & Typo © Scriptorium, 2022
ISBN 978-80-87235-13-3 (Muzeum Šumavy)
ISBN 978-80-7649-040-6 (Scriptorium)

OBSAH

| | |
|-------------------------|---|
| Slovo redakce | 7 |
|-------------------------|---|

I. Archeologie

| | |
|---|----|
| Jiří ŠEBESTA – Jan LHOTÁK – Jiří FRÖHLICH, <i>Dynamika říční nivy Otavy a její vliv na rozvoj města Sušice a nejbližšího okolí</i> | 9 |
| Jindra HŮRKOVÁ, <i>Sušice ve výpovědi archeologických pramenů. 4. část – Mostní ulice čp. 45, příklad kulturního souborství v historickém jádru města</i> | 27 |
| Martin ČECHURA, <i>Archeologický výzkum kostela sv. Václava v Sušici</i> | 47 |
| Martin PTÁK – Libor VOBEJDA, <i>Rybník Valcha u Mladic, k. ú. Zavlekov: drobný příspěvek k dataci a interpretaci středověkých a novověkých rybníčních děl</i> | 63 |

II. Historie

| | |
|---|-----|
| Jiří JÁNSKÝ, <i>Omyly a otazníky kolem narození, života a smrti Půty Švihovského z Rýzemberka, v letech 1479–1504 nejvyššího sudího Českého království (* 1450–1452, † 19. 7. 1504)</i> | 73 |
| Jiří ÚLOVEC, <i>Zámek v Loučově u Hartmanic</i> | 181 |
| †Vladimír HOLÝ, <i>Josef Kajetán Tyl a sušické ochotnické divadlo</i> | 209 |
| Jiří PEŠTA, <i>K historii Poschingerova dvora u Javorné aneb případ žárlivého dudáka z Předních Šmauzů</i> | 251 |
| Lucie HANUSOVÁ – Adam HANUS, <i>Na léto do „Sušic“? Rozbor fenoménu letních bytů v Sušici v roce 1930</i> | 279 |
| Karel ŘEHÁČEK, <i>Kašperskohorská pobočka zemského soudu a státního zastupitelství v letech 1938–1945</i> | 301 |
| Jan JIRÁK, <i>Nacistický správní úředník Gerhard Krohmer</i> | 315 |
| Lukáš KOPECKÝ, <i>P. František Ferda jako vězeň komunistického režimu</i> | 385 |

III. Materiály a zprávy

| | |
|--|-----|
| Libor ELLEDER, <i>Paměti Adolfa Elledera</i> | 399 |
| Vladimír HORPENIAK, <i>Sklářské stříhy firmy Lötz v muzeu v Kašperských Horách</i> | 435 |
| Jindřich ŠLECHTA, <i>Restaurování pravého bočního oltáře Panny Marie Bolestné v klášteře kapucínů v Sušici</i> | 441 |

IV. Jubilea, nekrology, výročí

| | |
|---|-----|
| <i>Velký milovník přírody – Ivan Lukeš (Vladimír Horpeniak, Vladimír Vlk)</i> | 449 |
| <i>Za Karlem Velkoborským (Lenka Sýkorová)</i> | 452 |

V. Recenze

| | |
|---|-----|
| Miroslav Novotný a kol., <i>Jihočeská univerzita. Minulost a přítomnost vysokého učení v Českých Budějovicích (Eduard Maur)</i> | 455 |
| <i>Im Lande der künischen Freibauern I–II (Jan Lhoták)</i> | 457 |
| Mikuláš Zvánovec, <i>Der nationale Schulkampf in Böhmen (Patrik Vedral)</i> | 461 |

VI. Anotace

| | |
|--|-----|
| <i>Daniel Hlášek, Pevnosti bronzového věku jižních Čech</i> (Martin Pták) | 463 |
| <i>Jiří Jánský, Páni z Rýzmburka, Skály a Švihova I–II</i> (Jan Lhoták) | 464 |
| <i>Michal Tejček (ed.), Poddanská města v českých zemích</i> (Marie Malivánková Wasková). | 465 |
| <i>Rudolf Svoboda, Jan Valerián Jirsík. In the Service of God, Church and Country</i> (Jan Lhoták). | 467 |
| <i>Ivo Háj, Jedno družstvo, tisíce lidských příběhů</i> (Jan Lhoták) | 467 |
| <i>František Mára, Kolinec – Česká republika – 700 let historie</i> (Jan Lhoták) | 468 |
| <i>Jan Kilián (red.), Horažďovice v raném novověku</i> (Jan Lhoták) | 469 |
| <i>Karel Řeháček, Němci na Plzeňsku v letech 1945–1955</i> (Marie Malivánková Wasková). | 470 |
| Seznam autorů | 473 |
| Pokyny pro autory příspěvků do Vlastivědného sborníku Muzea Šumavy | 475 |
| Z knižní produkce Muzea Šumavy | 477 |

P. FRANTIŠEK FERDA JAKO VĚZEŇ KOMUNISTICKÉHO REŽIMU

Lukáš Kopecký

Historik by nikdy neměl zabíhat do osobních věcí a promítat je do svých odborných textů. Dovolte mi však úvodem zmínit, že léčebné metody a diagnózy Františka Ferdy výrazně pomohly mým rodičům i mně jako malému chlapci od různých zdravotních neduhů. Nepřestanu mu proto být vděčný za tento zásah do mého života.

Osudům Františka Ferdy v posledních 30 letech, které uplynuly od jeho smrti, bylo věnováno mnoho prostoru, jednalo se však často o bulvární či senzace hledající články. Knihy o Františku Ferdovi napsal Zdeněk Rejdlák¹, u něj však mějme na paměti jeho životní osud a spolupráci s rozvědkou totalitního státu.²

¹ Zdeněk REJDLÁK, *Za zdravím s jasnovidcem páterem Františkem Ferdou*, Praha 1992, s. 8; TÝŽ, *Páter František Ferda. Životní osudy, příběhy, experimenty*, Praha 2008.

² K problematické minulosti Zdeňka Rejdláka srov. <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=145&clanek=051411> [navštíveno 15. ledna 2022], dále také Martina RIEBAUEROVÁ, *Psaní jako posedlost. Rozhovor s Karlem Pacnerem*, Zlín – Praha 2021, s. 62–63; Jan NOVÁK, *Kundera. Český život a doba*, Praha 2020, s. 624. Publicista Karel Pacner Rejdlákovi věnoval celou kapitolu ve své knize o vyzvědačích, kde objasňuje jeho aktivity ve prospěch rozvědky a kontrarozvědky a StB a využití psychotroniky, srov. „*Nepřátelské rakety odkloníme myšlenkami.*“ Zdeněk Rejdlák. Karel PACNER, *Českoslovenští vyzvědači 1968–1989*, Zlín – Praha 2020, s. 87–101. Nejvíce lze však ke Zdeňku Rejdlákovi najít v Archivu bezpečnostních složek, viz sdělení autorovi z března 2021: K osobě Zdeněk Rejdlák, *7. 11. 1934, byl ve fondu Hlavní správa vojenské kontrarozvědky SNB – svazky (VKR – svazky) dohledán svazek s arch. č. KR-9948 VKR (reg. č. @ 4709), ke kterému se vztahuje také karta evidence zájmových osob VKR z fondu Hlavní správa vojenské kontrarozvědky SNB – III. správa SNB. Ve fondu Hlavní správa vojenské kontrarozvědky SNB – svazky (I. S – svazky) byl dohledán svazek s reg. č. 11850 I. S. Tematika svazku je „Činnost USA rozvědky v NSR proti ČSSR“. K osobě byl veden i „podsvazek“ s reg. č. 11850/334 I. S (arch. č. AS 11559 I. S), s krycím názvem „Mar“. K uvedenému podsvazku přísluší MTH 21337 I. S (materiál trvalé hodnoty). V téže fondu byl dále dohledán svazek s reg. č. 81217 I. S, tematika svazku „Oper. koresp. odboru 21“. Výše jmenovaný byl dále evidován k podsvazku reg. č. 81217/125 I. S (arch. č. AS-16236 I. S). K uvedenému podsvazku je příslušný hlavní svazek. K výše zmiňovanému se vztahuje také svazek ze sbírky Zvláštní agenturní svazky (ZA) s arch. č. ZA-6045 MV a svazek z fondu Správa sledování SNB – svazky (SL) s arch. č. SL-5045 MV. Tento svazek je vedený k osobě Hanna Paul, *1945, s krycím názvem „Pana“. Nad rámec evidencí bývalé StB byla k osobě Zdeňka Rejdláka dohledána archiválie ve sbírce Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR) s arch. č. KR970386 MV. Tento svazek byl vedený k Robertu Pavlitovi. Dále byl k výše zmiňovanému dohledán odkaz na agenturní

Ferdovo léčitelství je známé široké veřejnosti, jako by se však zapomínalo, že byl také více než padesát let katolickým knězem a hlavně, že téměř deset let svého života strávil za mřížemi komunistických kriminálů coby politický vězeň. A právě na toto období Ferdova života se chci v tomto textu zaměřit.

František Ferda se narodil ve Spáleném Poříčí na jihu Plzeňska 31. března 1915 jako syn zemědělského dělníka. V sociálně velmi náročném prostředí však dokázal vystudovat pražské arcibiskupské gymnázium a posléze bohosloveckou fakultu a stát se římskokatolickým knězem. Už datum jeho svěcení a prvních kaplanských zkušeností jako by předznamenávaly jeho těžké životní osudy, jednalo se o osudový rok 1939.

Nicméně nejtěžší životní zkouška na Františka Ferdu stejně jako na mnoho jeho spolubratrů čekala po druhé světové válce.³

Dne 28. března 1951 adresovalo Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Ostravě trestní oznámení Státní prokuratury – oddělení Brno. Předmětem trestního oznámení byla skupina *Jan Holub a spolčníci. Ilegální protistátní orga-*



Obr. 1. Portrét P. Františka Ferdy od sušického fotografa Jaroslava Kopelety (80. léta 20. století).

záznam č. 345 (v inv. j. 304) ve fondu Hlavní správa kontrarozvědky, II. díl (A 34/1) a tato osoba rovněž prochází inv. j. 101 ve fondu Sekretariát ministra vnitra, VIII. díl (A 2/8). Dílčí poznatky byly dohledány v objektovém svazku s arch. č. OB-353 HK (tematika svazku „Obora“) a ve svazku s arch. č. OB-544 HK (tematika svazku „Sekty“).

³ Tento text vychází primárně z vyšetřovacího spisu Státní bezpečnosti v Ostravě. Nicméně kromě tohoto dochovaného materiálu můžeme doložit, že zájem komunistických bezpečnostních složek o Františka Ferdu byl enormní. Nicméně bohužel tyto další materiály se nedochovaly. Z Archivu bezpečnostních složek autor obdržel následující informace: K osobě František Ferda byl ve sbírce Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V) dohledán spis s arch. č. V-1996 OV. Dále byly k této osobě dohledány záznamy o nedochovaných archiváliích. Konkrétně se jedná o svazek s arch. č. 9040 PL (reg. č. 25947 Klatovy, dříve reg. č. 42283 VKR), kategorie svazku „PO“ (prověřovaná osoba), krycí název „Felčar“, který byl skartován bez uvedení data. K osobě František Ferda byl také dochován záznam o nedochovaném svazku s arch. č. 40400 MV (reg. č. 377 MV), s krycím názvem „Tatra“, který byl zničen dne 2. 12. 1986 [sdělení autorovi z března 2021]. Není bez zajímavosti, že svazek Felčar zavedla na počátku 80. let 2. motostřelecká divize se sídlem v Sušici.

nizace⁴, konkrétně – vzhledem k tomu, že trestní oznámení bylo rozděleno – se jednalo o tzv. skupinu B. Trestní oznámení bylo podáno na následující osoby:

Jaroslav Pilík, narozený 26. září 1926 v Libšicích, bohoslovec, toho času vojín aktivní služby, poslední posádkou u útvaru v Plzni.⁵

František Kohlíček, narozený 11. května 1914 v Buštěhradě, vicerektor bohosloveckého semináře v Praze-Dejvicích, posledně bytem klášter Želiv.⁶

Václav Pilík, narozený 19. srpna 1924 v Libšicích, povoláním poštovní zřízenec.

Zdeněk Zelený, narozený 1. prosince 1924 v Praze, povoláním puškař.

Jaroslava Dvořáková, narozená 9. dubna 1927 v Bratříkovicích, v domácnosti.

Marie Soběslavská, narozená 23. května 1931 v Nechvalicích, povoláním úřednice.

Jaroslav Matějka, narozený 21. ledna 1926 v Ušovicích, povoláním bohoslovec.

František Ferda, narozený 31. března 1915 ve Spáleném Poříčí, římskokatolický kněz, posledně bytem Nechvalice, okres Sedlčany.

Dle příslušníků StB se mělo jednat o následující trestný čin:

„Pokusili se zničit, rozvrátit lidově demokratické zřízení s opatřováním zbraní a munice k tomuto účelu. Vyzvídání státního hospodářského a vojenského tajemství v úmyslu vyžrazení agentu cizí mocnosti, jako členové organizace, jejímž účelem bylo vyzvídání státního tajemství.

Neoznámení výše uvedených trestných činů a nezabránění těmto.

Nedovolené ozbrojování a opatřování výbušnin.

Nadržování pachatelům trestných činů, aby unikli trestnímu stíhání.

Nepřekážení a neoznámení trestných činů, velezrady, špionáže, respektive sdružování proti republice.“

⁴ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava, signatura (dále jen sign.) V-1996 OV.

⁵ Zajímavou vzpomínku na Jaroslava Pilíka a jeho vysvěcení v kriminále najdeme na http://radiovaticana.cz/clanek_print.php?id=12 [navštíveno 18. ledna 2022]. Pilík byl spoluvězněm známého teologa Josefa Zvěřiny, srov. <https://www.katyd.cz/clanky/zivot-ve-znameni-agape.html> [navštíveno 18. ledna 2022].

⁶ O Františku Kohlíčkovi srov. https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Kohl%C3%AD%C4%8Dek, <https://www.pametnaroda.cz/cs/kohlíček-frantisek-20061027-0>, <http://nakladatelstvi-nove-mesto.blogspot.com/2012/12/velike-veci-nam-ucinil.html> [navštíveno 18. ledna 2022].

Místy trestných činů měly být obce Libšice a Nechvalice v okrese Sedlčany a také hlavní město, a to v časovém údobí od podzimu 1948 do 23. září 1950.⁷

V úvodu trestního oznámení samozřejmě najdeme pasáž o úspěších lidově demokratického zřízení a budování socialismu a samozřejmě pasáž o domnělých zločinech katolické církve: „*Pomocníkem světových imperialistů představovaným Wallstreetem [sic!] je VATIKÁN...*“ Po dalších odstavcích povinného odsouzení všeho špatného následuje již konkrétní seznámení s danou skupinou: „*...rozhodl se také odchovanec pražské bohoslovecké fakulty Jan Holub ze Štramberku, že založí ilegální protistátní organizaci, která by měla za úkol sorhnouti lidově demokratické zřízení u nás a zavést buržoazní zřízení s vládou církevní hierarchie.*“

K tomu měl využít svých kontaktů z organizace Orel. V roce 1949 pak Jan Holub přesídlil z Moravy do Prahy, kde hodlal studovat bohosloví a v devickém semináři podle závěrů Státní bezpečnosti verbovat zdejší posluchače k další spolupráci a protistátní činnosti.

Tady měl naverbovat bohoslovce Jaroslava Pilíka, se kterým pak dle trestního oznámení měl společně vypracovat organizační nástin příštího státního zřízení. Zároveň měl být Pilík Holubem vyzván, aby v místě svého bydliště, tedy v Libšicích, vytvořil ilegální skupinu.

Jaroslav Pilík a jeho bratr Václav měli o své činnosti informovat i nechvalického faráře Františka Ferdu:

„Jejich činnost schvaloval a varoval je, aby byli opatrní před prozrazením. František Ferda je československý státní občan, české národnosti, bydlící od svého narození na území ČSR, stár 36 roků, povoláním římskokatolický kněz v Nechvalicích, okres Sedlčany.

Jmenovaný je fanatického náboženského přesvědčení a slepě poslušen církevní hierarchie, jejíž příkazy a nařízení plní, i když si je vědom, že jsou namířeny proti státu.

Vědomě a z vlastní vůle se postavil na stranu církevní hierarchie a této plně pomáhal ve štvání proti lidově demokratickému zřízení.

Usvědčen Jaroslavem a Václavem Pilíkem doznává, že:

1/ V roce 1949 dostal protistátní pastýřské listy, které přečetl a doručil na okolní fary.

2/ Na podzim roku 1949 rozmnožil průklepem výzvu pro okolní faráře, aby bojkotovali státní tisk.

3/ Od Vánoc 1949 byl ve styku s členy ilegální protistátní organizace, a to s Jaroslavem Pilíkem a Václavem Pilíkem. S těmito členy ilegální organizace se dohodl na vybudování bunkru, který měl sloužit jako úkryt členům této ilegální organizace a hlavně jemu před bezpečnostními orgány.

Do tohoto úkrytu měl v úmyslu uschovati cenné věci kostelní.

⁷ ABS, sign. V-1996 OV, Trestní oznámení proti skupině Jan Holub a spol., skupina B, Žaloba Krajského velitelství Státní bezpečnosti v Ostravě z 28. března 1951.

Jaroslav Pilík mu vyličil smysl a ideový plán ilegální organizace, která měla za úkol bojovat – zničit lidově demokratické zřízení za účelem návratu moci církevní hierarchie.

Jaroslav Pilík jej také žádal, aby zapojil další spolehlivé osoby do jím nastíněné ilegální organizace. Na tuto žádost se však nevyjádřil ani pro, ani proti. Varoval však oba Pilíky, aby byli opatrní před bezpečnostními orgány, aby se neprozradili.

Rovněž se dozvěděl od Pilíka, že na Moravě je ilegální organizace vedená Pilíkovým kolegou bohoslovcem.

4/ O Velikonocích 1950 se dozvěděl, že Pilíkův kolega bohoslovec, tak zvaný „partyzán“, hodlá jeti ilegálně za hranice pro potřebné instrukce k další protistátní práci.

František Ferda při výslechu popíral všechny okolnosti, které mu přímo nebyly dokázány.

Pod tíhou důkazů pak svou vinu přiznal a uvádí, že protistátní činnost prováděl vědomě ze zaujatosti proti lidově demokratickému zřízení, o kterém byl přesvědčen, že se neudrží.

Nyní však uznává nesmyslnost své slepé zaujetosti i své fanatické poslušnosti svých církevních nadřízených.

František Ferda nachází se toho času v Krajské soudní věznici v Ostravě.⁸

Jenže i v této době plné stalinistických procesů se Ferdovi farníci byli schopni za svého faráře postavit a žádali jeho návrat do farnosti. Jakkoli taková snaha byla samozřejmě bezzubá, spojila farníky i místní představitele samosprávy i komunistické strany:

„Okresnímu národnímu výboru – církevní referát v SEDLČANECH

Věc: Žádost o vrácení faráře F. Ferdy do Nechvalic.

My, níže podepsaní zástupci lidové správy, místní organizace KSČ, MAV NF a rodičovského sdružení, spolu se všemi farníky přířazených osad farnosti nechvalické, žádáme tímto laskavě o navrácení důstojného pána P. Františka Ferdy, faráře z Nechvalic, zpět do své farnosti.

Jmenovaný vedl duchovní správu na farnosti nechvalické, obděnické a vyučoval na školách v Nechvalicích, Obděnicích, Petrovicích a Myslkově. V případě, že některý z vyučujících uvedených škol odejel na školení nebo byl nemocen, ochotně suploval jeho hodiny v předmětu vyučujícího, takže učební plán po dobu absence vyučujícího nebyl nikterak omezován. Odchodem důstojného pana faráře zůstaly výše uvedené farnosti bez duchovní správy, vzhledem k tomu, obyvatelstvo zdejšího kraje je stoprocentně katolického vyznání, zůstávají děti ve školách bez vyučování náboženství, jakožto povinného předmětu, a ostatní věřící bez duchovní pomoci: křest, sv. zpověď, zaopatřování, pohřby apod.

⁸ Tamtéž.

Prohlašujeme, že náš postoj k lidově demokratickému zřízení je kladný a rovněž i postoj jmenovaného kněze byl k dnešnímu dění na vesnici kladný. Nikdy se nesnažil o rozvrácení obyvatelstva. Jeho postoj k občanům byl vždycky přátelský a upřímný. Nikdy nedělal mezi nimi rozdílu. Kazatelny používal jen k vyučování náboženství. Vzhledem k tomu, že naše ústava nám zaručuje náboženskou svobodu, očekáváme, že naši žádosti laskavě vyhovíte a vrátíte nám člověka, kterého denně potřebujeme a který se vždycky snažil našim náboženským potřebám vyhovět. Předem děkujeme za příznivé vyřízení žádosti.

V Nechvalicích 25. února 1951.⁹

Podskupina, ve které byl vyšetřován a posléze souzen František Ferda, však spadala pod velkou tzv. protistátní ilegální skupinu Modré květy, kterou vedl bývalý bohoslovec Jan Holub. Jejimi členy měly být následující osoby:

| | |
|---------------------|---------------------------------|
| Jan Holub | František Géryk |
| Václav Hanzelka | Jaroslav Pilík |
| Marie Stanislavová | Václav Pilík |
| Vlastimila Bajerová | František Leskovjan |
| Vladimír Tománek | Zdeněk Zelený |
| Antonín Keller | František Kohlíček |
| Stanislav Kocián | Dr. Josef Spisar |
| Jaromír Matuš | Bohuslav Bílý |
| Ludvík Keller | František Ferda |
| Josef Mach | Jiří Pištěk |
| Jaroslav Tománek | Josef Sedoník |
| Alois Černoch | Martin Fojtík |
| Marie Petrová | Marie Soběslavská |
| Jan Macíček | Jarmila Jarolímková |
| Anna Kociánová | Jaroslav Matějka. ¹⁰ |

Zatímco při výslechu na StB v Ostravě 16. března 1951 byl Ferda dotazován nikoli na téma bezpečnostní, ale spíše na téma teologické – zda smí student bohosloví provádět svatou zpověď, pokud by dělal úkony svěřené pouze knězi, půjde do tzv. censury. Provinilec tak jako tak půjde před církevní soud. Takový bohoslovec není vázán zpovědním tajemstvím a zároveň se o všech těchto právních věcech dozvídá při studii bohoslovectví.¹¹ Zde příslušníci Státní bezpečnosti evidentně sbírali materiál na další vyšetřované – bohoslovce.

O osm dní později již ale Ferda vypovídal o své z pohledu StB trestné činnosti, v zápise čteme, že si byl vědom toho, proč byl zatčen, popisoval

⁹ Tamtéž, žádost o navrácení P. Františka Ferdy do Nechvalic z 25. února 1951.

¹⁰ Tamtéž, trestní oznámení z 28. března 1951.

¹¹ Tamtéž, zápis o výslechu Františka Ferdy z 16. března 1951.



Obr. 3–4. Vězeňské fotografie Františka Ferdy (Národní archiv).

svou činnost, s režimem nesouhlasil, byl poslušen svému biskupovi. Četl ve spolupráci se sedlčanským děkanem Františkem Bučilem¹² pastýřské listy, rozmnožil výzvu, aby faráři vraceli a nepřijímali Věstník katolického duchovenstva. O Vánocích 1949 se setkal s Jaroslavem Pilíkem, se kterým rozmlouval o protikomunistické činnosti. Vyslýchal ho mladší strážmistr Jan Stolařík.¹³

Ferda téhož dne také sepsal a podepsal vlastní životopis:

„Pocházím z dělnické rodiny, otec byl deputátníkem na církevním velkostatku ve Spáleném Poříčí, matka byla v domácnosti. Bylo nás celkem 6 dětí, tři sourozenci však zemřeli a já ze zbytku tří sourozenců jsem nejmladší. Josef, bratr, který je bývalý živnostník, nyní je vedoucím národního podniku MASNA v Plzni, má 42 let. Druhý bratr Václav je zaměstnancem státních silnic v Přešíně, okres Blovice, 48 let. Otec zemřel, když mi bylo 10 let, a proto jsem byl odkázán na výchovu matky, která pobírala 150,- Kč měsíčně. Oba starší bratři v tuto dobu, když otec zemřel, byli již mimo domov. Sám jsem vychodil obecnou školu ve Spáleném Poříčí, gymnasium a bohosloveckou fakultu v Praze. Matka byla nucena po úmrtí

¹² K Františku Bučilovi a jeho osudům srov. Zdeněk VALIŠ, *Památce P. Františka Bučila, děkana v Sedlčanech*, dostupné z http://www.farnostsedlcany.cz/wp-content/uploads/2020/06/dekan_bucil.pdf [navštíveno 5. ledna 2022].

¹³ ABS, sign. V-1996 OV, protokol o výslechu Františka Ferdy z 24. března 1951.

otce jít pracovat, neboť důchod, který pobírala, nestačil na to, abych pak mohl jít studovat. Po vystudování gymnasia jsem se rozhodl, že půjdu studovat na kněze, a to z důvodů osobní náboženské záliby. Po absolvování gymnázia přešel jsem na theologickou fakultu, a to v roce 1934. Po vystudování theologické fakulty byl jsem v roce 1939 vysvěcen v Praze na kněze. Od 1. srpna 1939 jsem byl ustanoven kaplanem v Mýtě u Rokycan. Tam jsem působil jen do 30. listopadu 1939. Od 1. prosince 1939 byl jsem přeložen jako kaplan do Petrovic, okres Sedlčany. V Petrovicích jsem působil jako kaplan až do 30. září 1945. Od 1. října jsem byl přeložen do Nechvalic jako administrátor a později jako farář. Zde působil jsem až do svého zatčení, tj. 16. února 1951.

Po celou dobu svých studií za své republiky i po mém vysvěcení a působení jako kněz nebyl jsem organizován v žádné politické straně ani v žádném spolku. Taktéž nyní nejsem nikde politicky organizován.“

Obžaloba na tuto část velké skupiny padla 11. srpna 1951. Prokurátor žaloval 8 lidí (Jaroslav Pilík, Václav Pilík, Zdeněk Zelený, Jaroslava Dvořáková, Marie Soběslavská, František Ferda, František Kohlíček a Jaroslav Matějka).

„František Ferda

V nezištné době v roce 1949 v Nechvalicích převzal od Fr. Bučila a později od neznámého muže celkem 6 výtisků štvavých, paličských pastýřských listů vydávaných illegálně vysokou církevní hierarchií a hrubě štvoucích a pobuřujících proti československé vládě pro spravedlivou úpravu poměru mezi státem a církví. Dva tyto štvavé pastýřské listy přečetl v kostele při mši věřícím a ostatní předal farám v Petrovicích a Obděnicích.

Na podzim roku 1949 rozmnožil výzvu farářům, kterou sám sestavil, aby odmítali Věstník katolického duchovenstva, vydávaný ministerstvem školství, a rozeslal tuto sabotážní výzvu farám sedlčanského vikariátu.

O Vánocích 1949 byl navštíven Jaroslavem Pilíkem, který obviněného informoval o tom, že je zapojen se svým bratrem Václavem do protistátní organizace usilující o násilný zvrát stávajících státoprávních poměrů v ČSR, a vyzval Ferdu ke spolupráci, aby sehnal další spolehlivé členy do této organizace. Ferda varoval Jaroslava Pilíka aby byl opatrný a neprozradil nějak svou činnost, a dohodl se s ním, že zřídí bunkr v lese jako úkryt pro rozvratníky, kde by se mohli ukrývat v případě stíhání bezpečnostními orgány. Začátkem roku 1950 hovořil s Václavem Pilíkem, který mu potvrdil, že je členem protistátní organizace. O Velikonočních 1950 dohodl se s Jaroslavem Pilíkem, že mu tento předá prostřednictvím Václavem Pilíkem protistátní oběžníky.

Obv. František Ferda se k uvedeným činům doznal.“¹⁴

¹⁴ Tamtéž, žaloba na skupinu Jaroslav Pilík a spol.

František Ferda spolu s ostatními „spolčili se navzájem k pokusu o zničení nebo rozvrácení lidově demokratického státního zřízení, společenského řádu republiky, které jsou zaručeny ústavou... a spáchali trestný čin velezrady podle § 78, odst. 2 písm. a/odst. 1 písm. c/ tr. Z. č. 86/30 Sb.

V Brně 11. srpna 1951, razítko Státní prokuratury v Brně, podepsán náměstek státního prokurátora, podpis nečitelný.¹⁵

Soudní proces následoval v měsíci září. V trestní věci proti Jaroslavu Pilíkovi a spol. ve dnech 27.–29. září 1951 se hlavní líčení konalo před Státním soudem – oddělení Brno, nicméně fyzicky se proces odehrával u krajského soudu v Ostravě.

Hlavními aktéry na straně justice byli:

Předseda senátu: JUDr. Vojtěch Rudý

Přisedící: JUDr. Jiří Kepák, špkt. JUDr. Vojtěch Rumler, mjr. Jiří Martínek, Alois Škóla

Zapisovatelka: Božena Klečková

Prokurátor: JUDr. Mirko Jaroš

Obhájcem Jaroslava Pilíka, Františka Ferdy a Františka Kohlíčka byl JUDr. Josef Vondráček.¹⁶

Při výslechu byly zopakovány věci z protokolu, navíc Ferda dodal, že pasýřské listy četl vědomě na přání arcibiskupa, protože chtěl zabránit tomu, aby věřící vstupovali do Katolické akce. Ve svém svědomí si nebyl vědom subjektivní viny.¹⁷

Soud vynesl rozsudek 29. září 1951 o osmé hodině ranní, kdy jej předseda vyhlásil veřejně. Všichni obvinění se vzdali opravných prostředků a trest přijali. Prokurátor se nevyjádřil.¹⁸

V písemném vyhotovení rozsudku se dočteme:

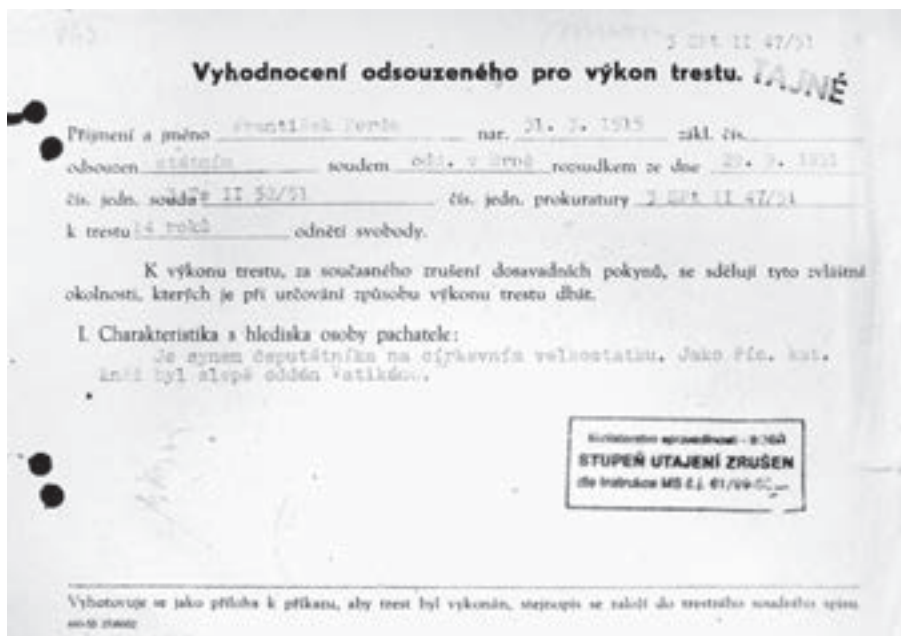
„...I. obvinění Jaroslav Pilík, Václav Pilík, Zdeněk Zelený, František Ferda a František Kohlíček v době od léta 1949 do svého zatčení koncem roku 1950, příp. začátkem roku 1951 v Praze, Nechvalicích, Libšicích, případně i na jiných místech ČSR vstoupili do organizace zvané ‚Modré květy‘, založené a vedené Janem Holubem, odsouzeným Státním soudem – oddělení Brno pro velezradu a vyzvědačství, přičemž se členové této organizace dohodli, na zničení a rozvrácení lidově-demokratického zřízení republiky pomocí špionáže, sabotáží, diversí a teroristických akcí, zejména v případě otevřené agrese západních imperialistů pro ČSR a na obnovení kapitalistického řádu v ČSR, tudíž spolčili se navzájem – obvinění Jaroslav Pilík, Václav Pilík, Zdeněk Zelený a František Kohlíček též s Janem Holubem, František Kohlíček a František Ferda též s vysokou církevní hierarchií římsko-katolickou k pokusu o zničení a rozvrácení lidově-democratic-

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž, protokol o hlavním líčení z 27. září 1951.

¹⁷ Tamtéž, protokol o průběhu soudního jednání z 29. září 1951.

¹⁸ Tamtéž.



Obr. 5. Hodnocení vězně Františka Ferdy (Národní archiv).

*kého státního zřízení, nebo společenského řádu republiky, obv. Kohlíček a Ferda se o to přímo pokusili.*¹⁹

Jaroslav Pilík dostal 16 let, Václav Pilík 11 let, Zdeněk Zelený 15 let, Marie Soběslavská 12 let, František Ferda 14 let, František Kohlíček 18 let a Jaroslav Matějka 14 měsíců.

Ferda dostal také vysokou pokutu 30 000 Kč, stejně jako Kohlíček, ostatní nižší. Všichni odsouzení také ztratili čestná práva občanská, Ferda konkrétně minimálně na 10 let.

Do trestu se mu započítávala vazba, tedy formálně od 16. února 1951 20.30 hod, dne svého zatčení.

U Ferdy a Kohlíčka pak bylo ještě několik odstavců speciálně věnováno jejich společenskému postavení jako kněží, bylo poukazováno na praradnou roli církevních složek a zneužití jejich společenského postavení, přičemž dle materiálu svobodně konat obřady a učit náboženství nikdo v Československu církvi nebránil.²⁰

Než popíšeme Ferdovy vězeňské osudy, pokusme se shrnout, o co vlastně šlo v celé tzv. protistátní skupině Modré květy. Kolega Matouš Rusnák ve své diplomové práci píše:

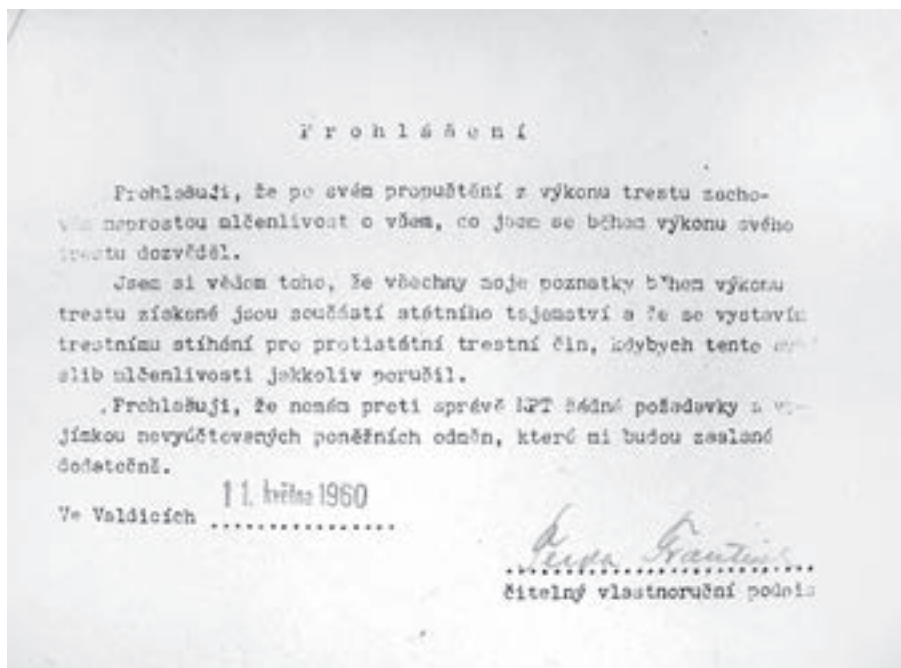
¹⁹ Tamtéž, rozsudek nad skupinou Jaroslav Pilík a spol.

²⁰ Tamtéž.

„Druhý případ aktivit StB proti církvi, respektive církevním činitelům, do něhož byly zařazeny osoby pocházející z Příbramska, představoval proces ‚Jaroslav Pilík a spol.‘. Jednalo se o součást druhého celkem ze tří velkých politických procesů se členy orelské organizace „Modré květy“, které se konaly 24.–26. září, 27.–29. září a 3.–4. října 1951 u Státního soudu v Praze a pod gescí oddělení Státního soudu v Brně. Skupinu „Modré květy“ měl založit a vést student bohoslovectví Jan Holub (14. 11. 1926), zástupcem měl být Václav Hanzelka (25. 9. 1925). Nejužší okruh 153 spolupracovníků měli tvořit: Vlastimila Bajerová (16. 8. 1923), František Leskovjan (18. 9. 1915), Jan Macíček (12. 2. 1922), Vladimír Tománek (1. 5. 1929), Antonín Keller (8. 8. 1927) a již zmíněný Jaroslav Pilík, též student bohoslovectví v Praze, narozený 26. 9. 1926 (Libčice, dnes část obce Nechvalice, okres Příbram). Název organizace vznikl dle barvy orelských košil. Podnět ke vzniku této organizace měl údajně vzejít během orelské pouti na Svatý Hostýn v srpnu 1948 a měla sdružovat členy Orla, lidovce, duchovní a další osoby z křesťanského prostředí. Skupina „Modré květy“ měla podle soudního spisu shromažďovat informace o situaci v zemi a o náladách obyvatelstva, popřípadě bojovat proti režimu se zbraní v ruce. Rozsudek nad první skupinou „Modrých květů“ zvanou „Holub a spol.“ vynesl s vysokými tresty pro obviněné Státní soud v Praze 26. září 1951. Do čela druhé skupiny „Modrých květů“ souzené brněnským oddělením Státního soudu 29. září 1951 byl postaven výše jmenovaný bohoslovec Jaroslav Pilík. K němu bylo přiřazeno dalších šest osob, z nichž se soud soustředil na dva kněze – P. Františka Kohlíčka a P. Františka Ferdu, kteří evidentně s Holubovou skupinou neměli nic společného. Problém byl, že F. Kohlíček byl vicerektorem bohosloveckého semináře v Praze a oběma studentům bohosloví – Janu Holubovi a Jaroslavu Pilíkovi – přednášel a znal je. Vyšetřovatelé StB proto pátera Kohlíčka obvinili, že se s oběma studenty spolčil ve velezrádné činnosti a podporoval je. Členové skupiny „Jaroslav Pilík a spol.“ byli poté odsouzeni k vysokým trestům. Skupinu kolem Jaroslava Pilíka tvořili: studenti bohosloveckého semináře Jaroslav Matějka (26. 1. 1926 Úšovice), listonoš Václav Pilík (19. 8. 1924 Libčice), kněží František Ferda (31. 3. 1915 Spálené Poříčí) a František Kohlíček (11. 5. 1914 Buštěhrad), puškař Zdeněk Zelený (1. 12. 1924 Praha) a úřednice Marie Soběslavská (25. 5. 1931 Nechvalice). Pro „Modré květy“ měli sledovat rozmístění stanic SNB, pohyb členů StB, měli zjišťovat informace o členech milic a o funkcionářích.“²¹

Františku Ferdovi bylo 36 let a dalších 14 měl strávit za mřížemi komunistických kriminálů. Odsouzen byl v době, kdy se teprve chystal proces proti Rudolfu Slánskému a kdy Klementu Gottwaldovi zbývalo ještě 18 měsíců života. Naděje téměř žádná. Ve vazbě strávil 7 měsíců, z vězení tak měl vyjít v květnu 1965. Nakonec si odseděl více než polovinu svého trestu, aby byl

²¹ Srov. Matouš RUSNÁK, *Činnost StB na Příbramsku v letech 1949–1951*, diplomová práce, Univerzita Pardubice, fakulta filozofická, Pardubice 2020. K činnosti děkana Bučila na s. 148–152, Modré květy na s. 152–159.



Obr. 6. Prohlášení, které musel František Ferda podepsat při propuštění z vězení (Národní archiv).

propuštěn na svobodu 16. května 1960 při prezidentské amnestii. Vězněn byl zpočátku v Ostravě, posléze v Opavě, od března 1953 do února 1955 na Mírově, pak několik let v Ostrově nad Ohří, na závěr pak ještě na Pankráci a ve Valdicích. Byl nejen vězněm, ale také tvrdě pracoval, především jako brusič skla. Na počátku svého vězeňského pobytu byl hodnocen nepřilíh lichotivě, především oněmi známými frázemi, že „trest neplní svůj účel“, avšak posléze coby brusič skla dostával dokonce odměny v podobě různých náčelnických pochval, které se zapisovaly do karty vězně, a byl hodnocen velmi dobře. Žádosti o předčasné propuštění však byly opakovaně zamítány.²²

Ve chvíli, kdy František Ferda opustil brány Valdic, neměl rozhodně na ruzích ustláno. Citujme historika Jaroslava Rokoského: „Typickým projevem propuštěných politických vězňů byla nedůvěra a v naprosté většině nepřátelské stanovisko ke komunistickému režimu. ‚Převýchova‘ se minula účinkem. U části propuštěných toto stanovisko postupně vystřídala nebo doplnila lhostejnost, pesimismus a izolace od veřejného dění. Oni si myslí, že nám udělali kdoví jakou milost, když nás pustili, prohlásil František Ferda, bývalý farář římskokatolické církve. Ale oni nás pustit museli, protože Pán Bůh je přinutil, a stejně tak je brzy přinutí, aby vůbec

²² Národní archiv, Správa sboru nápravné výchovy (nezpracováno), osobní vězeňský spis Františka Ferdy.

*odtáhli i z moci. Odmítal uznat amnestii jako projev komunistické síly, s komunisty nechtěl mít nic společného.*²³

Ani po propuštění však nebylo Františku Ferdovi dovoleno vykonávat kněžské povolání. Místo duchovní činnosti dlouhých osm let válel sudy v plzeňském pivovaru. Až v době jistého uvolnění na konci 60. let dostal státní souhlas, že může znovu působit jako kněz – u řeholních sester v domově důchodců v Újezdci u Klatov. V roce 1978 zamířil do Sušice, kde se pak věnoval léčitelství. Dožil se pádu komunistického režimu, umírá 7. července 1991. Pohřben je na sušickém hřbitově. Jak v Sušici²⁴, tak v rodném Spáleném Poříčí²⁵ na něj upomínají pamětní desky.

Velmi hezké vzpomínky bez bulvární senzacechtivosti najdeme na různých webových stránkách.²⁶ Jeho léčitelství je věnována i bakalářská práce.²⁷

ZUSAMMENFASSUNG

Pater František Ferda als Häftling des Kommunistischen Regimes

Pater František Ferda war eine bedeutende Figur der römisch-katholischen Kirche im Südwesten von Böhmen, der besonders für seine Heilfähigkeiten berühmt war. Weniger bekannt ist die Tatsache, dass er für seinen Glauben und seine Pastoralitätigkeit zur Zeit des Stalinismus in den 1950er Jahren in kommunistischen Gefängnissen zu leiden hatte. Verurteilt wurde er im Zuge eines politischen Prozesses und Streitzuges gegen die Kirche zu 14 Jahren Haft. Der Text beschäftigt sich nicht nur mit den Ermittlungen und dem Gerichtsprozess, sondern auch mit seinem neunjährigen Aufenthalt in verschiedenen tschechoslowakischen Zuchthäusern und Arbeitslagern.

²³ Jaroslav ROKOSKÝ, *Amnestie 1960*, Paměť a dějiny 2011, č. 1, s. 51.

²⁴ Markéta DEVÁTÁ – Oldřich TŮMA – Barbora ČERMÁKOVÁ – Michaela TUČKOVÁ – David WEBER, *Pamětní místa na komunistický režim v České republice*, Praha 2021, s. 571.

²⁵ Tamtéž, s. 579.

²⁶ Viz <https://www.kapucini.cz/domains/kapucini.cz/index.php/susice/aktualitysu/1372-vy-roci-p-frantiska-ferdy>, <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/rodiste-duchovniho-a-vehlas-neho-lecitele-patera-fr>, <https://www.spaleneporici.cz/pater-frantisek-ferda-1915-1991/d-1202>, <https://plzen.rozhlas.cz/pred-25-lety-zemrel-pater-frantisek-ferda-6737596> [navštíveno 5. ledna 2022].

²⁷ Viz https://is.muni.cz/th/wh0gv/bakalarska_prace_lidove_lecitelstvi_v_Posumavi.pdf [navštíveno 5. ledna 2022].